

หลักการในการสร้างและบริหารองค์กร ของพระพุทธเจ้า

ผู้เขียน :	นวพร เรืองสกุล
ปีที่พิมพ์ :	2548
จำนวนหน้า :	141 หน้า
สำนักพิมพ์ :	ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชมกร เศรษฐบุตร

Chommakorn Sethabutr

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
Corresponding Author. Email: chommakorn@gmail.com

บทนำ

หนังสือ “หลักการในการสร้างและบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้า” โดยนวพร เรืองสกุล เป็นหนังสือโครงการวิจัย ส่วนหนึ่งในโครงการวิจัยพุทธศาสนศึกษาของศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2548 มีความหนาทั้งหมด 141 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 8 บท ได้แก่ บทนำ บทที่ 1 โลกทัศน์วิสัยทัศน์ พันธกิจ บทที่ 2 สรรพและประเมินสถานการณ์ บทที่ 3 การตลาด บทที่ 4 การบริหารงานบุคคล บทที่ 5 การจัดองค์กร บทที่ 6 บทบาทผู้นำ บทที่ 7 การสืบทอดกิจการ ผู้เขียนได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาแนวทางการบริหารจัดการองค์กร ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการสร้างคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล ซึ่งเป็นรากฐานพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ต่อมาจนถึงปีที่ทำการวิจัย (พ.ศ.2548) เพื่อสร้างความเข้าใจและความสนใจในการศึกษาคำสอนในพระพุทธศาสนาในกลุ่มนักธุรกิจและผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

ประเด็นที่น่าสนใจของหนังสืองานวิจัยนี้คือ การนำกรอบการบริหารธุรกิจมาใช้วิเคราะห์ศึกษาพุทธประวัติจากในพระไตรปิฎก อรรถกถาฉบับแปลเป็นภาษาไทย มองพระพุทธศาสนาเสมือนองค์กรหนึ่งที่

มีอายุยืนยาวมาถึงปัจจุบันเกือบสองพันหกร้อยปี ซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นผู้ก่อตั้ง และเป็นผู้บริหารระดับสูงสุด ในเชิงยุทธศาสตร์ (Chief Executive Officer: C.E.O.) ท่านแรก ดำเนินกิจการสอนเรื่องทุกข์และความดับทุกข์เพื่อนิพพาน ในชมพูทวีปที่เป็นดินแดนของพราหมณ์และลัทธิอื่นมากมาย พระพุทธเจ้าปฏิบัติพุทธกิจเป็นเวลา 45 ปีภายใต้องค์กรที่เรียบง่าย มีจำนวนพุทธศาสนิกชนมากมายใน 16 แคว้น พระพุทธเจ้ามอบหมายให้พระธรรมและพระวินัยเป็นผู้สืบทอดองค์กร องค์กรพระพุทธศาสนายังคงปรากฏและเจริญรุ่งเรืองในปัจจุบัน การวิจัยนี้เป็นไปเพื่อสร้างเป็นกรณีศึกษาสำหรับเป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาวิเคราะห์ในวิชาบริหารจัดการและนำมาใช้ในโลกรปัจจุบัน

ประเด็นเนื้อหา

ในบทนำผู้เขียนตั้งโจทย์วิจัยว่าพระพุทธเจ้ามีหลักการก่อตั้งจัดพระพุทธศาสนาเสมือนเป็นองค์กรหนึ่ง ภายใต้การจัดการ การบริหารบุคคล และการเผยแผ่อย่างไร คำสอนและการปฏิบัติตนของสงฆ์จึงยังคงอยู่เกือบสองพันหกร้อยปี ซึ่งโจทย์วิจัยนี้เป็นวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “หลักการในการสร้างและบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้า” โดยที่วัตถุประสงค์อีกหนึ่งข้อคือ สร้างความเข้าใจและความสนใจในการศึกษาคำสอนในพระพุทธศาสนาในกลุ่มนักธุรกิจ ผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป วิธีการวิจัยเป็นแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนามโดยการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย นำเสนอผลงานวิจัยในรูปแบบที่ทำให้ผู้อ่านทั่วไปเข้าถึง ไม่เป็นไปตามรายงานในระเบียบวิธีการวิจัย ในแต่ละหัวข้อเนื้อหาจะแยกออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งเกี่ยวกับพุทธประวัติ และส่วนที่สองเกี่ยวกับทวิเคราะห์การประยุกต์ในเชิงความคิดสู่การบริหารงานในปัจจุบัน โดยที่ผู้วิจัยคาดว่าประโยชน์ที่ได้รับคือ การนำไปใช้เป็นกรณีศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือการเรียนการสอนในหลักสูตรบริหารธุรกิจระดับปริญญาโท

ลำดับประเด็นเนื้อหาสาระ

บทที่ 1 โลกทัศน์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ จากผลการวิจัยสรุปว่าโลกทัศน์ของพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นจากวัฏฏะแห่งชีวิต ก่อตั้งองค์กรพระพุทธศาสนาขึ้นมา ภายใต้วิสัยทัศน์เพื่อทำหน้าที่สอนเรื่องทุกข์และความดับทุกข์ เพื่อนิพพาน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง (นิพพานํ ปริม สุขิ)”

พันธกิจของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกประกอบด้วย

- 1) การสั่งสอนผู้อื่นให้พ้นทุกข์
- 2) บำเพ็ญตนเป็นแบบอย่าง
- 3) การแสดงธรรมเกิดจากความกรุณาที่จะช่วยผู้อื่นที่อยู่ในวังวนของทุกข์ในสังสารวัฏได้มองเห็นทางออก โดยที่ผู้แสดงมิได้มุ่งอามิสคือ ลาภผล
- 4) คุณค่าของเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานที่ยืนยงต่อกาลเวลา นำความสงบสู่จิตใจ และสันติสุขสู่ชุมชน

บทที่ 2 สำนวนและประเมินสถานการณ์ สรุปรว่าพระพุทธศาสนาเกิดในชมพูทวีป ในสภาพแวดล้อมของสังคมแบบวรรณะที่เป็นเครื่องมือสำหรับสงวนและจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ โดยที่คำสอนของพราหมณ์เป็นคำสอนหลัก พราหมณ์ทำหน้าที่ประกอบพิธีวิงวอนให้ได้รับสิ่งดีงามและชำระบาป นอกจากนั้นก็ยังมีลัทธิครูทั้งหลายสำหรับผู้แสวงหาความจริงที่แตกต่างไปจากคำอธิบายของพราหมณ์ พระพุทธศาสนาเป็นคำสอนใหม่ที่แตกต่างจากลัทธิอื่นชัดเจนได้แก่ 1) “ไตรลักษณ์” กล่าววาทิภุทธิที่ถูกต้องคือ อนิจจตา (ความเป็นของไม่เที่ยง) ทุกขตา (ความเป็นทุกข์) อนัตตา (ความเป็นของไม่ใช่ตน) 2) “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” คำสอนเน้นหลักกรรม เน้นการปฏิบัติกุศลกรรมเพื่อความความดี มิใช่การอ่อนน้อม เน้นการละเว้นอกุศลกรรมมิใช่การล้างบาป 3) ศาสดามาจากวรรณะกษัตริย์ ซึ่งทำให้เข้าใจการติดต่อกับผู้ครองนครและปัญญาชนในสังคม นุ่งห่มผ้าบังสุกุลย้อมสีฝาด โคนผมและหนวดเครา สะท้อนให้เห็นความคิดหลักที่ว่า การเป็นผู้มีภระน้อย ไม่กังวลกับเรื่องโลก เป็นคนเรียบง่าย พระพุทธศาสนาเป็นผลดีด้านรัฐประศาสน์นโยบายคือสอนให้ราษฎรตั้งตนอยู่ในศีล มีเมตตา รู้จักให้อภัยทำให้เกิดความสงบในบ้านเมือง เป็นลัทธิที่คานอำนาจกับพราหมณ์ ตลอดจนทำให้พ่อค้าที่มั่งคั่งได้รับการยอมรับทางสังคมและยอมรับจากพระราชผู้ครองแคว้นต่าง

บทที่ 3 การตลาด ผู้เขียนสรุปว่าพระพุทธเจ้าได้ตรงหาผู้ฟังให้ถูกกลุ่ม (Targeting the right audience) พระพุทธเจ้าเปิดตัวสินค้าครั้งแรกที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันด้วยการเทศน์แก่ปัญจวัคคีย์ซึ่งเป็นพราหมณ์โดยกำเนิด ในพรรษาแรกพระพุทธเจ้าเสด็จไปที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดอย่างสูงทันทีโดยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชฎิลสามพี่น้องผู้มีบิรารมาก ต่อจากนั้นเสด็จเข้ากรุงราชคฤห์เพื่อเทศน์โปรดพระเจ้าพิมพิสาร พระพุทธเจ้าทรงเจาะตลาดพราหมณ์ผู้ใหญ่ พราหมณ์เจ้าสำนัก พระราชา ตามมาด้วยพ่อค้า เศรษฐี พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมตามระดับปัญญาของผู้ฟัง ทรงแสดงเป็นลำดับ ต่างกันที่ความลุ่มลึก พระพุทธเจ้าประเมินผลงานทางการตลาดโดยดูจากผลงานของพระสาวก ความร่วมมือของอุบาสก อุบาสิกา และเหตุผลของความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของพระราชา เช่น ธรรมเจดีย์สูตร พระสูตรเคารพพระธรรมของพระเจ้าปเสนทิโกศล พระพุทธเจ้าใช้ขันติเมื่อประสบปัญหาถูกคู่แข่งใส่ร้าย

บทที่ 4 การบริหารงานบุคคล ผู้เขียนกล่าวว่าพระพุทธเจ้าจัดคณะสงฆ์ให้เป็นระเบียบด้วยพระวินัย ก่อให้หมู่คณะให้เป็นปึกแผ่น ส่งเสริมการประพฤติเพื่อความพ้นทุกข์ และสร้างศรัทธาแก่ผู้พบเห็น วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการอบรมและพัฒนาพระภิกษุคือ 1) ตอกย้ำอุดมการณ์และหลักการ 2) เตือนให้ระลึกถึงเหตุแห่งการเข้ามาร่วมงานกัน 3) สร้างระบบอบรมพนักงานใหม่ 4) การทดลองปฏิบัติงาน 5) การอบรมทฤษฎี หน้าที่อบรมเรื่องเกี่ยวกับบุคคลอื่น เรื่องรอบตัว และบุคคลิกภาพ พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้สวดปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน เป็นการทบทวนข้อบังคับเพื่อตักเตือนความประพฤติ สิ่งใดผิดก็ให้แก้ไข และสำรวมระวังต่อไป พระวินัยมีบทลงโทษหนักเบาตามลำดับ

บทที่ 5 การจัดองค์กร ผู้เขียนกล่าวว่าค่านิยมขององค์กรคือ “บำเพ็ญทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน” ภายใต้โครงสร้างองค์กรแนวราบ (Flat organization) พระพุทธเจ้าเป็นองค์ประธาน และเป็นผู้บริหารสูงสุด พระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องขวา (รองประธานด้านวิชาการ) พระมหาโมคคัลลานะ อัครสาวกเบื้องซ้าย (รองประธานด้านปฏิบัติการ) พระอานนท์เป็นพุทธอุปัฏฐาก (เลขาธิการผู้บริหาร) และมีเอตทัคคะ ที่สมัยใหม่เรียกว่าผู้เชี่ยวชาญ การดูแลบังคับบัญชาภายในองค์กรจะเป็นไปตามพระวินัยที่กำหนด ผู้มีอาวุโสกว่าและบวชมานานกว่า จะดูแลผู้เข้ามาใหม่และผู้อ่อนอาวุโสกว่า ระวังไม่ให้พระภิกษุหนึ่งรูปมีสัทธิวิหาริก (ศิษย์ของตน) มากเกินไปจนดูแลไม่ทั่วถึง ซึ่งจะทำให้คุณภาพต่ำลง ซึ่งคล้ายคลึงกับกับระบบการสอนงาน (Coaching) ในปัจจุบัน กรณีที่เกิดเรื่องขึ้นในหมู่สงฆ์จะมีหมวดอธิการณ์และการระงับอธิการณ์ในพระวินัยที่พิจารณาตามเหตุและผลด้วยหมู่สงฆ์ยึดหลักธรรมวินัย มิใช่การปกครองโดยบุคคล ความเห็นของบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือคณะบุคคลใดคณะบุคคลหนึ่ง

บทที่ 6 บทบาทผู้นำ ผู้เขียนสรุปว่าพระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำ อันได้แก่ วินัยในการบริหารเวลาประจำวันอย่างชัดเจนสม่ำเสมอต่อเนื่อง การจาริกเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มากเช่นเดียวกับพระสงฆ์สาวก แกล้งเป่าหมายและวิธีการที่กระชับและชัดเจน เช่น ละอกุศลกรรม บำเพ็ญโลกียธรรม บำเพ็ญโลกุตระธรรมเพื่อกำจัดอวิชชา เป็นที่ปรึกษา พร้อมให้การรับรอง การสนับสนุน และความไว้วางใจ ขณะเดียวกันก็ตำหนิเมื่อควรตำหนิ เฆชิญและแก้ปัญหาด้วยสติและพรหมวิหาร (เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา)

บทที่ 7 การสืบทอดกิจการ ผู้เขียนสรุปว่าภายหลังจากปฏิบัติพุทธกิจ 45 ปี พระพุทธเจ้าปลงอายุสังขารสามเดือนล่วงหน้าก่อนปรินิพพาน พระพุทธองค์สืบทอดองค์กรพระพุทธศาสนาด้วยการทรงย้ำ *“ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย”* พระพุทธองค์ไม่ทรงแต่งตั้งบุคคลเป็นผู้สืบทอด ทรงให้ใช้พระธรรมและพระวินัยเป็นผู้สืบทอดต่อไป พร้อมทั้งปัจฉิมโอวาทที่ว่า *“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลาย สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด”*

บทวิจารณ์

ผู้วิจารณ์ชื่นชมใจทวิวิจัยเกี่ยวกับองค์กรที่มีอายุยืนยาว เลือกศึกษาจากองค์กรที่ผู้ก่อตั้งแสวงหาค้นพบสินค้าด้วยตนเอง พบว่าตัวเองมีจุดแข็งอะไร โดยผู้วิจัยนำกรอบการวิเคราะห์และภาษาด้านการบริหารธุรกิจมีย่นจากพุทธประวัติ ติความจากพระจริยาวัตรและคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อสร้างเป็นกรณีศึกษาสำหรับการศึกษาก่อสร้างองค์กรที่มีอายุยืนยาว ผู้วิจารณ์เห็นว่า **“บุคคลและการสืบทอด”** มีความสำคัญในการสร้างองค์กรที่มีอายุยืนยาว ซึ่งองค์กรพระพุทธศาสนา บุคคลที่หมายถึง ได้แก่ พระพุทธเจ้า ผู้ก่อตั้ง พระสาวกรุ่นบุกเบิก การบริหารจัดการภิกษุสงฆ์ในขณะที่พระพุทธเจ้ายังไม่ปรินิพพาน สำหรับเรื่อง

การสืบทอดนั้นพระพุทธเจ้าผู้ก่อตั้งได้กำหนดพระธรรมและพระวินัย ซึ่งผู้เขียนได้ยกตัวอย่างการเทียบเคียงกับทางโลกไว้ในหน้าที่ 112 เช่น

“กฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ที่เมื่อประกาศใช้ตอนตั้งประเทศแล้วก็ใช้เรื่อยมา มีการแก้ไขน้อยมาก และสหรัฐอเมริกาก็นับถือรัฐธรรมนูญเป็นหลักการปกครองประเทศ มิได้นับถือบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้มาทำหน้าที่แทนรัฐธรรมนูญ..”

ผู้วิจารณ์เห็นว่า พระพุทธเจ้าผู้ก่อตั้งองค์กรที่มีอายุยืนยาวนานนั้นให้ความสำคัญกับเจตนาดังพุทธพจน์ที่ว่า “เจตนาว่าเป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้ว จึงกระทำการกรรมด้วยกาย วาจา ใจ” หลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ในชั้นต้นพระพุทธองค์ทรงดำริว่าไม่ควรประกาศธรรม เพราะสัตว์โลกยังถูกอวิชชาครอบงำ จะไม่เห็นไม่เข้าใจธรรมอันละเอียดลึกซึ้ง ธรรมนั้นก็จะมีประโยชน์ให้แก่สัตว์โลกเพื่อนำไปสู่การหลุดพ้น ท่านท้าวสหัมบดีพรหมจึงทูลอาราธนาให้แสดงธรรม พระพุทธเจ้าทรงไตร่ตรองแล้วเปรียบสัตว์โลกเหมือนดอกบัว คือ บางดอกเจริญแล้วอยู่ใต้พื้นน้ำ บางดอกโผล่ขึ้นสูงเสมอผิวน้ำ บางดอกโผล่พ้นผิวน้ำพร้อมที่จะบานรับแสงตะวัน จึงทรงพิจารณาว่าควรแสดงธรรมกัณฑ์แรกโปรดผู้ใด แสดงว่าพระพุทธเจ้าพิจารณาการเทศน์สอนให้กับผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ที่มีโอกาสจะเข้าใจสิ่งที่พระองค์ตรัสรู้ ซึ่งก็คือกลุ่มปัญญาวัคคีย์ที่เป็นพราหมณ์ซึ่งเคยศรัทธาเลื่อมใสขณะที่พระพุทธเจ้าบำเพ็ญทุกรกิริยาและเป็นผู้ที่แสวงหาทางบรรลุมรรณการที่ผู้เขียนกล่าวว่ามีกลุ่มเป้าหมายคือพราหมณ์ กษัตริย์ตามทีระบุในงานวิจัยจึงมีนัยแฝงหมายถึงผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ แต่อย่างไรก็ตามหลังจากปฐมเทศนาแก่ปัญญาวัคคีย์แล้ว พระพุทธเจ้าทรงแสดงอนุพุทธิกถา ซึ่งเป็นคำสอนที่แสดงไปตามลำดับ ไม่ข้ามขั้น ไม่ตัดลัดให้ขาดความ เป็นการแสดงธรรมเพื่อมุ่งยกระดับจิตของผู้ฟังให้สูงขึ้นตามลำดับ โปรดยสกุลบุตรและสหยา จนทำให้เกิดพระสาวกที่เป็นพระอรหันต์รวมทั้งหมด 60 องค์ พระพุทธเจ้าจึงทรงส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนาตั้งพุทธเจตนที่ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย แต่อย่าไปทางเดียวกัน 2 รูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน ในโลกนี้ยังมีเหล่าสัตว์ผู้มีธูลีในดวงตาเบาบาง สัตว์เหล่านั้นจะเลื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม เหล่าสัตว์ผู้ที่อาจจะรู้ทั่วถึงธรรมได้ยังมีอยู่ แต่เมื่อเวลาล่วงไป ทุกๆ 6 ปี เธอทั้งหลายควรกลับมายังกรุงพันธุมดีราชธานี เพื่อแสดงปาติโมกข์”

จากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเข้าใจ “ความจริง” เพื่อการตัดสินใจและการเริ่มต้นของผู้ก่อตั้งเป็นสิ่งสำคัญ พระพุทธเจ้าตัดสินใจเริ่มสอนสิ่งที่พระองค์ตรัสรู้แก่มนุษย์ด้วยความจริงเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามีความเข้าใจได้มากขึ้น ช้าเร็วไม่เท่ากัน ด้วยการแสดงคำสอนไปตามลำดับจากสิ่งที่เห็นได้ง่ายไปสู่สิ่งที่เห็นได้ยาก

เมื่อกล่าวถึงพระสาวกรุ่นบุกเบิก ตัวอย่างที่ชัดเจนได้แก่ 1) พระปฐมมณฑลคานีบุตร สัทธาวิหาริกใน พระโกณฑัญญะ ผู้มีความสามารถ สั่งสอนธรรมอยู่ในเขตกรุงกบิลพัสดุ์ 2) พระสารีบุตร ผู้ซึ่งเป็นอัครสาวก ผู้เลิศทางด้านปัญญา พระสารีบุตรเป็นปริพาชกระดับหัวหน้าของสำนักอาจารย์สัทธชัย ที่เป็นกลุ่มที่เรียกว่า Skeptics เป็นนักพูด นักโต้ว่าที่ ย่อมมีความสามารถในการพูด การสอน แต่เมื่อได้เห็นจริยาของพระอัสสชีก็นอนใจ ได้ถามถึงผู้เป็นศาสดา แล้วตามมาบวช พร้อมทั้งชักนำน้องทุกคน และเพื่อนมาบวช โดยที่เพื่อนคนหนึ่งคือพระโมคคัลลานะ ที่ต่อมาเป็นอัครสาวกผู้เลิศทางฤทธิ์ แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าผู้ก่อตั้งได้เห็นความสำคัญของบุคคลิกภาพดังที่ได้กล่าวไว้ในหน้าที่ 65

บุคคล 2 ใน 3 เห็นรูปแล้วเลื่อมใส

บุคคล 4 ใน 5 ได้ยินเสียงแล้วพอใจ

บุคคล 9 ใน 10 คนพอใจเลื่อมใสในความสมณะ ความปอน

บุคคล 1 ในแสนส่วน เลื่อมใสในธรรม ด้วยธรรมนั่นเอง

สำหรับการบริหารจัดการภิกษุสงฆ์เพื่อการเป็นองค์กรที่ยืนยวนั้นพบว่ามิจุดมุ่งหมายเพื่อสอนนิพพานให้กับมนุษย์ มุ่งให้มนุษย์ทุกคนได้เรียนรู้เกี่ยวกับทุกข์และความดับทุกข์ มิใช่การขยายอาณาจักรแห่งพระพุทธศาสนา ภิกษุใหม่ควรมีความตั้งมั่นดังที่กล่าวไว้ในหน้าที่ 60 ดังข้อความว่า

“ดูก่อนอานนท พวกภิกษุใหม่ บวชไม่นาน มาสู่ธรรมวินัยนี้ใหม่ๆ เธอทั้งหลายพึงให้สมาทาน ให้ตั้งมั่น ให้ประดิษฐานอยู่ในธรรม 5 ประการคือ เป็นผู้สำรวมในปาติโมกขสังวร สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เป็นผู้มีอินทริยสังวร มีสติรักษาตน รักษาใจ เป็นผู้ไม่พูดมาก เป็นผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร หรืออาศัยเสนาสนะอันสงบ เป็นผู้ไม่มีสัมมาทิฐิ”

พระพุทธเจ้าให้ความสำคัญกับพระวินัยพร้อมทั้งสรรหาและเลือกพระอุบาลี ผู้มีกำเนิดเป็นคนระดับล่างของสังคมที่ถือชั้นวรรณะในสมัยพุทธกาล ที่ติดตามเจ้าชายศากยวงศ์ออกบวช และทรงจำพระวินัยได้ดี เพื่อเป็นตัวอย่าง และแรงบันดาลใจให้ปฏิบัติตนงดงาม ด้วยพระวินัยเช่นเดียวกับพระอุบาลีเถระ

ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าเจตนาที่พระพุทธองค์มอบให้พระธรรมและพระวินัยเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นเหตุเพื่อปัจจัยรองรับสำหรับผลที่ทำให้องค์กรพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรที่ยืนยวน เป็นไปตามพุทธพจน์ที่กล่าวกับพระกิมพิละว่า

กิมพิละ เมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาในธรรมวินัยนี้
1) อยู่อย่างมีความเคารพ มีความยำเกรงในศาสดา 2) อยู่อย่างมีความเคารพ มีความยำเกรงในธรรม 3) อยู่อย่างมีความเคารพ มีความยำเกรงในสงฆ์ 4) อยู่อย่างมีความเคารพ มีความยำเกรงในสิกขา 5) อยู่อย่างมีความเคารพ มีความยำเกรงกันและกัน กิมพิละ นี้แลเป็นเหตุปัจจัยให้สัตถธรรมดำรงอยู่ได้นาน ในเมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว

ผู้วิจารณ์มีข้อเสนอแนะว่าในบทที่ 3 ที่กล่าวถึงการตลาด ผู้เขียนควรเขียนเล่าเรื่องแยกเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่พบเห็นทั่วไป เช่น พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันแก่ปัญจวัคคีย์ และส่วนที่ใช้ศัพท์ทางการตลาด ก็เริ่มด้วยการเกริ่นนำว่าเมื่อพิจารณาทางการตลาดและมองว่าผลิตภัณฑ์ของพระพุทธเจ้าคือ การแสดงธรรม การเปิดตัวสินค้าครั้งแรกก็คือการแสดงปฐมเทศนา ในบทที่ 4 การบริหารบุคคล และบทที่ 5 การจัดองค์กร ที่ผู้เขียนศึกษาจากพระวินัยในเรื่องที่แต่ละคนรับผิดชอบพัฒนาชีวิต ขณะเดียวกันต้องรักษาความรับผิดชอบที่เป็นความสัมพันธ์ในสังคมด้วย มีหลายส่วนกล่าวซ้ำเช่นเรื่องเลขานุการ ผู้วิจารณ์เสนอว่าควรเขียนเป็นบทเดียวกันจัดแบ่งเป็นเรื่องโครงสร้างคือการจัดองค์กร และเรื่องการบริหารจัดการซึ่งกล่าวถึงวิธีการบริหารบุคคล อย่างไรก็ตามการจัดองค์กรที่ผู้เขียนกล่าวถึงนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งทางด้านความชำนาญเฉพาะด้าน แต่ที่จริงแล้วองค์กรพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลยังมีการแบ่งงานตามลักษณะงานคือ งานด้านการปกครอง งานด้านการศึกษา งานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา งานด้านสาธารณูปการ และเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์ ซึ่งยังคงมีถึงปัจจุบันเช่น ภัตตาคารผู้แจกภัต และจีวรปฏิบัติคาหกะ ผู้รับจีวร เป็นต้น

สรุป

หนังสือ “หลักการในการสร้างและบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้า” ที่เกิดจากการวิจัยของคุณนพวรรณ เรื่องสกุล ด้วยการศึกษาศาสตร์ประวัติภายใต้กรอบการบริหารธุรกิจ เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดเป็นองค์กรที่มีอายุยืนยาว เป็นหนังสือที่แสดงคุณค่าให้เห็นพัฒนาการการสร้างตนเองผู้บริหารเชิงยุทธศาสตร์ (Chief Executive Officer) ของพระพุทธเจ้า พระพุทธศาสนาเป็นองค์กรที่ก่อตั้งโดยพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดเชิงกลยุทธ์ท่านแรก ประกอบด้วยโลกทัศน์ คือ นิพพานวิสัยทัศน์ คือ สอนทุกข์และความดับทุกข์เพื่อนิพพาน ภายใต้พันธกิจ สอนให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ บำเพ็ญตนเป็นแบบอย่าง การแสดงธรรมเกิดจากความกรุณา ไม่มุ่งอามิส และคุณค่าของเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานที่ยั่งยืนต่อกาลเวลานำความสงบสู่จิตใจ สันติสุขสู่ชุมชน

พระพุทธเจ้าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณไปพร้อมๆ กับผู้นำองค์กรคือการบริหารให้ได้ทั้งคนดีและคนเก่ง ได้แสดงการจัด การสร้างเสริม การปรับแต่ง ในด้านการจัดการบริหารมนุษย์เพื่อให้เกิดปัญหาทำให้องค์กรเจริญเติบโตด้วยความสงบสุขตลอดพุทธกิจ 45 พรรษาของพระพุทธเจ้า พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจกลยุทธ์การสืบทอดองค์กรด้วยการระบุให้ “ธรรมและวินัย เป็นศาสดา” เนื้อหาในหนังสือนี้สามารถนำไปใช้ในองค์กรขนาดต่างๆ ตั้งแต่องค์กรครอบครัว จนกระทั่งถึงองค์กรขนาดใหญ่ โดยไม่จำกัดกาลเวลา

ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าองค์กรพระพุทธศาสนาเป็นกรณีศึกษาขององค์กรที่มีอายุยืนยาว มีเหตุปัจจัยความชัดเจน นับตั้งแต่โลกทัศน์คือนิพพาน วิสัยทัศน์ขององค์กรที่ชัดเจน คือ สอนเรื่องทุกข์และการดับทุกข์ บริหารจัดการองค์กรตามพระธรรมและพระวินัย ตรวจจับมนุษย์ยังมีทุกข์และแสวงหาความดับทุกข์

เมื่อประพฤติปฏิบัติด้วยตนเองแล้วได้ผลดี องค์กรจึงมีอายุยืนยาว ดังนั้นหลักการในการสร้างและบริหาร
องค์กรของพระพุทธเจ้าที่มีอายุยืนยาวเป็นผลมาจากความชัดเจนในความจริง ความดี และความงามในการ
ประพฤติปฏิบัติแล้วพันทุกซ์

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tripitaka: Thai version*. Bangkok: MCU Press.
- Rueanskul, N. (2006). *26 Century: The Ultimate Buddha of C.E.O*. Bangkok: Boonsiri Printing.
- Rueanskul, N. (2005). *Principles for creating and managing an organization of the Buddha*. Research report. This research project is part of the Buddhist Studies Research Project: Buddhist Studies Center. Chulalongkorn University
- Rueanskul, N. (2005). *Principles for creating and managing an organization of the Buddha*. *Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University*, 12(1), .